ATTENTION
DEPOSITORS OF NBFCs

- Before depositing your money with NBFC, please ensure that the NBFC is registered with Reserve Bank of India as deposit taking company.
- The NBFC whose application for Certificate of Registration has been rejected or cancelled by the Reserve Bank of India can neither accept fresh deposit nor renew existing deposit. @
- The issuance of Certificate of Registration to NBFC by the Reserve Bank of India merely authorizes it to conduct the business of NBFC. The repayment of principal amount of deposits or interest thereon is neither guaranteed by RBI nor insured by any official agency.
- Except Equipment leasing, Hire Purchase Company or Residuary Non Banking Company the NBFC which accepts deposits should have minimum investment grade credit rating granted by an approved credit rating agency for deposit mobilisation programme.
- **NBFC** can not
  - ✖ Offer interest at a rate more than the rate prescribed by Reserve Bank of India, which is at present 12.5% per annum (on domestic deposits only).
  - ✖ Offer any gift/incentives to solicit the deposit from public.
  - ✖ Accept deposit for a period less than 12 months and more than 60 months.
- Unincorporated bodies, such as individuals, proprietary and partnership firms engaged in the business of loans and advances, leasing and hire purchase can not accept deposits from public.
- A deposit can be accepted by NBFC* only against issuance of proper receipt bearing name of the company and signed by an authorized official shall state the date of deposit, the name of the depositor, the amount in words and figures received by the company by way of deposit, the rate of interest payable thereon and the date of repayment of deposit.
- **If a deposit taking NBFC * fails to repay the deposits or interest accrued thereon, the aggrieved depositor can approach the following agencies for the redressal of his grievances:**
  - ☞ Consumer Dispute Redressal Forum at district level, or
  - ☞ Regional Bench of the Company Law Board.
- Deposit mobilisation schemes of companies engaged in other activities such as plantation, commodities trading, manufacturing, housing finance, Multi level marketing companies, nidhis (mutual benefit financial companies) and potential nidhis (mutual benefit company) and companies engaged in collective investment schemes, etc. do not come under the regulatory purview of the Reserve Bank of India.

@ The list of companies whose application for Certificate of Registration has been cancelled by the Reserve Bank of India is published in Newspapers and available on RBI's web site www.rbi.org.in.

★ NBFC include a loan company, an investment company, hire- purchase company, an equipment leasing company and Residuary non banking companies.

Issued in Public Interest by

RESERVE BANK OF INDIA

www.rbi.org.in

कृपया ध्यान दें
गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी के जमाकर्ता

- गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी में अपनी राशि जमा करने के पहले कृपया यह सुनिश्चित कर लें कि गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी भारतीय रिज़र्व बैंक के पास जमा लेनेवाली कंपनी के रूप में पंजीकृत हैं।
- जिस गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी का पंजीयन प्रमाणपत्र आवेदन भारतीय रिज़र्व बैंक द्वारा अस्वीकृत अथवा निरस्त किया जा चुका है ये कंपनी कोई जमा अथवा वर्तमान जमा नवीकरण नही कर सकती है। @
- भारतीय रिज़र्व बैंक द्वारा गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी को जारी किया गया पंजीकृत प्रमाणपत्र केवल उसे गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी का कारोबार करने का प्राधिकार देता है। मूल जमाराशियों अथवा उन पर ब्याज की चुकौती का न तो भारतीय रिज़र्व बैंक गारंटी देता है और न ही वह किसी आधिकारिक एजेंसी द्वारा बीमाकृत है।
- उपकरण पट्टेदारी किराया खरीद कंपनी अथवा अवशिष्ट गैर बैंकिंग कंपनी को छोड़कर, जो गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी जमाराशियां स्वीकार करती है उसे जमाराशि संग्रहण कार्यक्रम के लिए एक अनुमोदित क्रेडिट रेटिंग एजेंसी प्रदान किया जानेवाला न्यूनतम निवेश ग्रेड क्रेडिट रेटिंग प्राप्त करना होगा।
- **गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी ये नही कर सकता है -**
  - ✖ भारतीय रिज़र्व बैंक द्वारा निर्धारित ब्याज दर से, अधिक दर पर ब्याज का प्रस्ताव जो कि वर्तमान में 12.5 प्रतिशत वार्षिक दर लागू है. (केवल घरेलू जमाराशियों पर)।
  - ✖ जनता से जमाराशि प्राप्त करने के लिए अनुरोध करते समय कोई उपहार / प्रोत्साहने देने का प्रस्ताव।
  - ✖ 12 महीनों से कम अथवा 60 महीनों से अधिक की अवधि के लिए जमाराशि स्वीकार करना।
- अनिगमित निकाय, जैसे कि व्यक्तिगत, स्वामित्व और सांझेदारी फर्म जो कि
- ऋण और अग्रिम पट्टेदारी और किराया खरीद का कारोबार करते हैं, जनता से जमा राशियां स्वीकार नहीं कर सकते।
- गैर बैंकिंग कंपनी द्वारा केवल उचित रसीद देने पर ही, जिस पर कंपनी का नाम लिखा गया हो तथा एक प्राधिकृत अधिकारी द्वारा, कंपनी द्वारा कंपनी प्राप्त जमाराशि के संबंध में जमा की तारीख, जमाकर्ता का नाम राशि शब्दो और अंको में, उस पर देय ब्याज दर एवं जमाराशि की चुकौती की तारीख का उल्लेख करते हुए हस्ताक्षर किया गया हो, जमाराशि स्वीकार कर सकती है।
- यदि जमाराशि लेनेवाली गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी जमाराशियां अथवा उस पर उचित ब्याज दर को चुकाने में असमर्थ होती है, तो प्रभावित जमाकर्ता अपनी शिकायतों के निवारण के लिए निम्नलिखित एजेंसियों से संपर्क कर सकते हैं :-
  - ☞ जिला स्तर उपभोक्ता विवाद निवारण मंच, या
  - ☞ कंपनी विधि बोर्ड के क्षेत्रीय खण्डपीठ।
- अन्य कार्यकलापों में लगी हुई कंपनियों की जमा संग्रहण योजँनाए, जैसे-बागान, पण्य व्यापार, विनिर्माण, आवास वित्त, बहुस्तरीय विपणन कंपनियां, निधियां (म्युचुअल बेनिफिट कंपनी) और समान्य निधिज (सुजुयल बानिज्यिक कंपनी) सामूहिक निवेश योजनाओं, आदि में लगी हुई कंपनियां, भारतीय रिज़र्व बैंक के विनियामक क्षेत्र में नही आतीं हैं।

@ जिन कंपनियों के पंजीयन प्रमाण पत्र के लिए आवेदन भारतीय रिज़र्व बैंक द्वारा निरस्त कर दिए गए हैं, उनकी सूची का प्रकाशन समाचार पत्रों में किया जाता है जो भा.रि.बैंक वेबसाइट www.rbi.org.in. पर उपलब्ध है।

★ गैर बैंकिंग वित्तीय कंपनी में ऋण कंपनी, निवेश, किराया खरीद कंपनी और उपकरण पट्टेदारी कंपनी और अवशिष्ट गैर बैंकिंग कंपनियां शामिल हैं।

जनस्वार्थ के प्रति प्रचारित

भारतीय रिज़र्व बैंक

www.rbi.org.in

অনা-বেংকিং বিত্তীয় কোম্পানীৰ (এন বি এফ চি)ৰ জমা কৰ্ত্তা সকলৰ সতৰ্কতাৰ বাবে

- আপোনাৰ ধন অনা-বেংকিং বিত্তীয় কোম্পানী (এন বি এফ চি) ত জমা কৰাৰ আগতে নিশ্চিত হওক যে এন বি এফ চি (NBFC) টো ডিপ'জিট (Deposit) গ্ৰহণ কাৰী কোম্পানী হিচাপে ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকত পঞ্জীয়নভুক্ত হৈছে
- যিবোৰ এন বি এফ চিৰ (NBFC) পঞ্জীয়ন প্ৰমাণ-পত্ৰৰ আবেদন ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকে অগ্ৰাহ্য নাইবা নাকচ কৰিছে, তেনে এন বি এফ চি য়ে নতুনকৈ ডিপ'জিট গ্ৰহণ নাইবা বৰ্তমানে থকা ডিপ'জিটৰ @ নবীকৰণ— কোনোটোৱেই কৰিব নোৱাৰে।
- ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকে দিয়া পঞ্জীয়ন পত্ৰই এন বি এফ চিক কেৱল পঞ্জীয়ন ব্যৱসায় পৰিচালনাৰ কৰ্তৃত্বহে প্ৰদান কৰে। মূলধনৰ প্ৰতিভুক্তানৰ বা আৰ্জিত সুদৰ গেৰান্টি ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকে নলয় আৰু কোনো চৰকাৰী এজেন্সীৰ দ্বাৰা সেইবোৰ বীমাকৃত নহয়।
- ইকুইপমেণ্ট লিজিং, হায়াৰ পাৰ্চেজ কোম্পানী বা অৱশিষ্ট এন বি এফ চিৰ (Residuary NBFC) ৰ বাহিৰে যিবোৰ এন বি এফ চিয়ে ডিপ'জিট গ্ৰহণ কৰে, তেনে ডিপ'জিট সংগ্ৰহ আঁচনিৰ বাবে নূন্যতম বিনিয়োগৰ আস্থামান কোনো স্বীকৃতি প্ৰাপ্ত আস্থামান নিৰ্ণয়কাৰী এজেন্সীৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰা হ'ব লাগিব।
- **এন বি এফ চিয়ে কৰিব নোৱাৰে**
  - ✖ ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকৰ দ্বাৰা নিৰ্দ্ধাৰিত সুদৰ হাৰ (বৰ্তমানে বছৰি ১২.৫%) তকৈ অধিক সুদৰ হাৰ প্ৰদান।
  - ✖ জনসাধাৰণৰ পৰা ডিপ'জিট বিচাৰি উপহাৰ / উৎসাহ দানৰ প্ৰস্তাৱৰ প্ৰবৰ্তন।
  - ✖ ১২ (বাৰ) মাহতকৈ কম আৰু ৬০ (ষাঠি) মাহতকৈ অধিক অৱধিৰ ডিপ'জিট সংগ্ৰহ।
- অ-নিগমিত নিকায় সমূহ যেনে ব্যক্তি, স্বত্বাধিকাৰী আৰু অংশীদাৰী ব্যৱসায় প্ৰতিষ্ঠান— এইবোৰৰ ভিতৰত যিবোৰে ঋণ আৰু অগ্ৰিম প্ৰদান, লিজিং আৰু হায়াৰ পাৰ্চেজ ব্যৱসায়ৰ লগত জড়িত, এই নিকায় সমূহে জনসাধাৰণৰ পৰা ডিপ'জিট গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে।
- কোম্পানীৰ নাম উল্লেখ থকাকৈ উচিত ৰছিদ প্ৰদানৰ বিপৰীতেহে এন বি এফ চি য়ে ডিপ'জিট গ্ৰহণ কৰিব পাৰিব আৰু কৰ্তৃত্ব প্ৰাপ্ত বিষয়াৰ দ্বাৰা স্বাক্ষৰিত ৰছিদত ডিপ'জিটৰ তাৰিখ, জমাকৰ্ত্তাৰ নাম, ডিপ'জিট হিচাপে কোম্পানীয়ে গ্ৰহণ কৰা ধনৰ পৰিমাণ আখৰেৰে আৰু সংখ্যাৰে, সুদৰ হাৰ আৰু ডিপ'জিটৰ ক্ৰমে ভুক্তান আৰু প্ৰতি ভুক্তানৰ তাৰিখ উল্লেখ কৰিব লাগিব।
- যদিহে ডিপ'জিট গ্ৰহণকাৰী এন বি এফ চি য়ে ডিপ'জিট নাইবা আৰ্জিত সুদৰ হাৰ ক্ৰমে প্ৰতিভুক্তান আৰু ভুক্তানত ব্যৰ্থ হয়, তেন্তে ভুক্তভোগী জমাকৰ্ত্তাজনে তেখেতৰ ওজৰ-আপত্তিৰ প্ৰতিকাৰৰ বাবে তলত উল্লেখিত এজেন্সীৰ ওচৰ চাপিব পাৰে।
  - ☞ জিলা স্তৰত গ্ৰাহকৰ অভিযোগ প্ৰতিকাৰৰ ফ'ৰাম (Consumer Dispute Redressal Forum) বা,
  - ☞ কোম্পানী আইন ব'ৰ্ডৰ আঞ্চলিক বেঞ্চ (Regional Bench of the Company Law Board)
- বৃক্ষ ৰোপণ, বয়-বস্তুৰ বেহা, তৈয়াৰীকৰণ, গৃহ নিৰ্মাণ বিত্ত, বহুমুখী বিপণন কোম্পানী, নিধি সমূহ, পাৰস্পৰিক লাভালাভ বিত্তীয় কোম্পানী সমূহ (Mutual Benefit financial Companies) সম্ভাব্য নিধি সমূহ (Potential nidhis), পাৰস্পৰিক লাভালাভ কোম্পানী (Mutual Benefit Company) আৰু একত্ৰিত বিনিয়োগ আঁচনি (Collective Investment Scheme) আদি কাৰ্য্যত জড়িত কোম্পানীৰ ডিপ'জিট সংগ্ৰহ আঁচনি সমূহ ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ গণ্ডীত নপৰে।

@ যিবোৰ কোম্পানীৰ পঞ্জীয়ন প্ৰমাণ পত্ৰ (Certificate of Registration) ৰ আবেদন ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকে নাকচ কৰিছে সেইবোৰৰ তালিকা বাতৰি কাকত সমূহত প্ৰকাশিত হয়, আৰু ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকৰ ৱেব চাইট www.rbi.org.in ত পোৱা যায়।

* এন বি এফ চি (NBFC) অৰ্থাৎ অনা-বেংকিং বিত্তীয় কোম্পানী (Non Banking Financial Company) বুলিলে ঋণ প্ৰদানকাৰী কোম্পানী, বিনিয়োগ কোম্পানী, হায়াৰ পাৰ্চেজ কোম্পানী, ইকুইপমেণ্ট লিজিং কোম্পানী আৰু অৱশিষ্ট এন বি এফ চি (Residuary NBFC) ক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।

জনস্বাৰ্থৰ হকে প্ৰচাৰিত :-

ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংক

www.rbi.org.in